

Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları

Remzi CAN¹
Mustafa TÜRKYILMAZ²
Abdulkerim KARADENİZ³

ÖZET

Bu çalışma ergenlik dönemi içerisinde bulunan 8, 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin boş zamanlarında okuma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları 2009-2010 eğitim- öğretim yılının birinci döneminde Kırşehir il merkezindeki farklı sosyo-ekonomik düzeyden ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine anket uygulanarak elde edilmiştir. Anket çalışması 627 öğrenciye uygulanmıştır. Bulgular kısmı öğrencilerin ankete verdikleri cevapların frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (X) ve standart sapma (ss) değerleri kullanılarak oluşturulmuştur. Bulguların bir kısmı şu şekilde özetlenebilir: Örneklemdeki öğrencilerin 239'u kız, 388'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Elde edilen verilere göre kız öğrencilerin okuma sıklıklarının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu; anne-baba eğitim düzeyinin okuma sıklığını artırdığı, 8. sınıf öğrencilerinin 11 ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla okuduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Ergenlik dönemi, okuma alışkanlıkları, okuma ilgisi.

Adolescent Students' Reading Habits

ABSTRACT

This study was carried out in order to understand the reading habits of 8th, 9th, 10th, 11th and 12th grade students (in their free times) who are in their adolescence period. These findings were gathered by applying the questionnaires on secondary and high school students coming from different socio- economic classes, in the first term of the of the 2009-2010 Academic Year in Kirsehir. This study included 627 students. Results part were designed according to the frequency(F) percentage(%), arithmetic mean and standart deviation of the responses given by students. Some of the results can be summed up in this way: " 239 of the subjects were girls and 388 of them were boys. Our findings implies that reading frequency of the female students are greater than the male ones' reading frequency, parents' training level promote reading frequency and 8th grade students read much more than the 11th and 12th grade students.

¹ Arş. Gör., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırşehir, can.remzi@hotmail.com

² Arş. Gör., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırşehir, turkyilmazmustafa@yahoo.com

³ Okt., Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, akaradeniz@ahievran.edu.tr

KEYWORDS: Adolescents, reading habits, reading education, reading interest.

GİRİŞ

Günümüzde çocuklar ve gençler multimedya denilen çoklu görsellerin egemen olduğu bir dünyada yetişmektedirler. Hal böyle olunca öğrenciler, okumayı daha az tercih etmektedirler Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007), Balcı (2009), Karakoç (2005), Mokhter, Reichard, Gardner (2009), Yılmaz (2006) .

Buna karşın Manguel (2007), jöle denilen tatlı çeşidini ilk kez, okuduğu bir kitapta tattığını söyler. Manguel, jöleyi okumaları sonrası kurduğu âlemde değil de gerçekten ilk defa tattığında büyük hayal kırıklığına uğramıştır. “Jöle, hiç görmediğim; ama Enid Blyton’ın kitaplarından tanıdığım, gizem dolu bir yiyecekti ve sonunda tattığımda lezzeti, okurken bana verdiği doyumsuz tadın yanından bile geçemedi” (2007,s. 23). İşte bu, okumanın gücüdür. Okuduklarınızla olayları, olayların geçtiği yerleri, kişileri ön öğrenmelerinizi de kullanarak, yeniden yaratırsınız. Yıldız Kenter’in okumak nedir sorusuna vermiş olduğu cevapta söylediği gibi: “Okumak, bir dünyaya gitmek, bir başka dünya yaratmak. O dünyanın içindekilerle birlikte olmak ve bunu kendi isteğinizle, hür iradenizle yapmak. Yani okumak, özgürlüktür. Özgürlüğü yaşamak için okumayı öğretmeliyiz” (Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı, 2004: 26).

İnsanoğlu bu özgürlük alanını kullanarak bilgilerini çoğaltmakta, yenilemektedir; edindiği bilgi, izlenim ve tecrübelerini yazıya aktararak bir başka insanın okuma zevkine sunmaktadır. Okumak, bir başkasının okuyucuya gönderdiği mesajı anlamak, oldukça önemlidir. Çocukların okumayı söktüğü dönemlerde okuma bayramları yapılması da bunun göstergesidir.

Manguel’e göre, okuma eyleminde insanların; grafikler, semboller ve işaretler aracılığıyla kendisine gönderilen mesajı çözme arzusunda olmaları öne çıkmaktadır. “Bir sayfanın üzerindeki yazılı karakterleri okumak, okuma eyleminin girdiği kılıklardan yalnızca biridir. Ormanda hayvan izlerini okuyan zoolog, örülmekte olan halının karmaşık desenini okuyan dokumacı, sayfanın üzerinde birleştirilmiş birden çok nota dizini okuyan sanatçı... Hepsi işaretleri çözme ve anlaşılır kılma eylemini gerçekleştiriyorlar” (2007: 19).

Okuma kavramının aşağıdaki tanımlarına bakıldığında da okumanın, şekilleri sesletmenin ötesinde karmaşık ve bütünleşik bir eylem olduğu görülür: “Okuma; ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma sürecidir” (Akyol, 2008: 1). “Okuma, bireyin ön bilgileriyle metindeki bilgileri bütünleştirerek yeni anlamlar oluşturduğu aktif bir süreçtir” (Güneş, 2009: 3). “Okuma, bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir” (Demirel, 1999: 59). “Okuma basılı ve yazılı bir sayfayla iletişime girmek, iletiyi alıp

kavramaktır. Gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlama çabasından oluşan karmaşık bir etkinlik olan okuma, bir yazının harflerini, sözcüklerini tanıma ve anlamlarını kavramaktır” (Tazebay, 1995: 3). Wittrock (1981)’a göre ise okuma, tuhaf ya da karmaşık bir olgu değil; ama tek bir eylemin doğru olduğu monolitik bir eylem de değildir. Tersine okurun dil kuralları çerçevesi içinde bir ya da birden fazla anlamı disiplinli bir şekilde inşa etme çabasını yansıtan üretici bir eylemdir. Görüldüğü gibi okuma, sadece eve gideceği dolmuşu bulmak için veya dükkan tabelalarını algılamak için kazanılan bir edininim değildir.

Ülkemizin neredeyse % 90’ından fazlası okur-yazardır; ancak okuma oranı % 4,5’dir. Okuma alışkanlığı, kişinin okuma eylemini, bir gereksinim olarak algılayıp yaşam boyu, sürekli ve düzenli biçimde bu eylemi gerçekleştirmesidir. “Ekonomik gelişme için ülke nüfusunun en az % 40’ının okur-yazar olması gereklidir” (Gönen, 2004: 61). Nitekim OECD, Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) çerçevesinde 15 yaş grubu öğrencilerin Matematik okuryazarlığı, Fen Bilimleri okuryazarlığı, Okuma Becerileri ölçülmektedir. Türkiye, 2006 yılında yapılan sınava katılmıştır. Bu sınavın sonuçlarına göre Türkiye, 30 OECD ülkesi arasında matematik okuryazarlığında 29.; fen okuryazarlığında 29.; okuma becerisi sınavında 28. olmuştur. Her üç kategoride de Finlandiya, birinci olmuştur (URL 1, 2009). Ayrıntılı bilgi için ilgili site incelenebilir. Sonuç olarak toplumların gelişmişlik düzeyleri ile okuma düzeyleri arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Bilginin hızlı bir şekilde güncellendiği ve bilgi akışının süreklilik arz ettiği çağımızda birey de bilgilerin değişme hızına ayak uydurarak kendini yenilemelidir. Aynı zamanda kişi, istese de istemese de bilgi iletişim teknolojileriyle sürekli bir alışveriş halindedir. Bu noktada şu soru akla gelmektedir: Epistemik bir topluluğun üyesi olan 21. yüzyıl insanına sunulan bilgilerden hangisi ya da hangileri doğrudur? Birey, karşılaştığı bilgiler içerisinden doğru olanını kendisi seçmek durumundadır. Bireylerin kendi kararlarını alabilmelerini kolaylaştırmak ve hayat boyu öğrenme içinse okuma, vazgeçilmez bir zorunluluktur. Üstelik bu çalışmanın örnekleme durumunda olan, kendi güç ve yeteneklerinin fakına varmaya ve kendi kararlarını almaya çalışan bir ergene, okuma ve eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması daha da önemli hale gelir.

“Ergenlik kelimesi, Latin kökenli olan “yetişkinliğe doğru büyüyen anlamındaki *adolescere* yükleminden türemiştir. Genel olarak söyleyecek olursak ergenlik, yaşam döngüsünün ikinci on yılı olarak tanımlanır. Bir zamanlar ergenlik, yeni yetme (*teenager*) kavramıyla (13’ten 19’a) aynı anlamda kullanılmış olsa da ergenlik dönemi geçen yüzyılda hem genç insanlar, fiziksel olarak daha erken olgunlaştıkları hem de sosyal değişmeler yüzünden ergenliğin on yaş dolaylarından başladığı ve yirmilerin başlarında sona erdiğini düşünmek daha anlamlıdır” (Steinberg, 2007, s.21- 22). Ergenlik bir geçişler dönemidir: biyolojik, psikolojik, toplumsal, ekonomik. Bireyler, bu dönemde daha akıllı, üst düzeyde düşünen hale gelirler ve kendi kararlarını daha iyi alabilirler. “Ergenlik

dönemi, ergenlerin artık gerçek benlikleri (gerçekten ergenlerin kim olduğu), ideal benlikleri (ergenlerin kim olmak istediği) ve korktuğu benlik (ergenlerin kim olmaktan korktuğu) arasında bir ayrım yapabilecekleri dönemdir” (Steinberg, 2007, s.298). Bu durum, bize ergenlerin kendilerini ortaya koyabildiklerini ve tanımaya çalıştıklarını gösterir. Steinberg’in *ergenlerin kendi gerçek benliklerini ortaya koyma peşinde oldukları* savından hareketle okuma alışkanlığı da ergenlerin kişiliklerine bir artı değer olarak ilave edilebilir. Üstelik bu alışkanlığın yaşam boyu gerekli olduğu kabul edilirse öğrenci kendisine bir hedef belirleyip daha etkili okumalar gerçekleştirecektir.

Problem Durumu

Problemler;

1. Ergenlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri nelerdir?
2. Ergenlerin okuma alışkanlıkları, okuma ilgileri nelerdir?
3. Ergen öğrencilerin okuma alışkanlıkları anne baba durumuna, sınıflara, cinsiyete, televizyon izleme, bilgisayar ve internet kullanma durumuna göre değişiklik göstermekte midir?
4. Okuma ilgileri sınıflara, anne baba durumuna, cinsiyete göre değişiklik göstermekte midir?

YÖNTEM

Ergenlik dönemi içerisinde bulunan öğrencilerin boş zaman etkinliklerinin ve bu etkinlikler içerisinde okumanın yerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada genel tarama modellerinden olan tekil tarama modelinden yararlanılmıştır. Değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denir. “Durum ve alışkanlıkların saptanması gibi pek çok alanda tekil tarama modelleri uygulanabilir” (Karasar, 2008:79).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin boş zamanlarını hangi etkinliklerle geçirdiklerinin belirlenmesi, bu etkinlikler içerisinde okumaya ayrılan zamanın tespiti, okumaya ayrılan sürede cinsiyetin, gelir durumunun, anne-baba eğitim durumunun ve diğer etkinliklerin okuma alışkanlığı üzerinde etkisinin, okuma eyleminin hangi yazın türlerinde yoğunlaştığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Ergenlerin üzerinde derinlemesine yapılan bir araştırma ve çok boyutlu olarak fotoğrafın çekilip eğitimcilerin, ilgililerin dikkatine sunulması gereklidir. Fotoğrafın geniş perspektifli olarak ortaya konması için problemlerin de aynı hassasiyetle ortaya konması gereklidir.

Ergenlik dönemi içerisinde bulunan 8, 9, 10, 11, 12. sınıf öğrencilerinin boş zaman etkinlikleri, bunlar içerisinde okumanın yeri araştırmacı için problem niteliğindedir ve aşağıda problem durumuna ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini Kırşehir il merkezinde 8, 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Kırşehir il merkezindeki 627 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin seçiminde çeşitli eğitim türünden, ve üst-orta-alt sosyo-ekonomik düzeylerden liseler ve ilköğretim okullarından olmalarına özen gösterilmiştir. Bulgular ve yorumlardaki tablo 1’de örneklemin genel yapısına ayrıntılıca yer verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama için oluşturulan araç, öğrencilerin kişisel özellikleri ve anket maddeleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgiler bölümünde 16 madde ve bunlara ait seçenekler bulunmaktadır. Öğrenci kendisi için en uygun maddeyi seçip işaretlemiştir. Öğrenciler, ailesinin gelir durumunu soran maddede tek bir seçeneği işaretlediği gibi, okumayı tercih etme nedenlerini soran maddede de birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir. Ayrıca okuma nedenlerinde seçenekler dışında bir neden bildirmek için boşluk bırakılmıştır. Böylelikle kendilerine en uygun gerekçeyi yazabilecekleri düşünülmüştür.

Veri toplama aracının diğer kısmı ise beş bölümden oluşmaktadır. Bu beş bölüm:

- Okuma sıklıkları,
- Boş zaman etkinlikleri,
- Okuma materyallerini okumalarını sağlayan, okumalarına neden olan etkinlikler,
- Okuma materyallerini okumuyorlarsa, nedenleri;
- Okuyorlarsa hangi türleri okuduklarını gösteren bölümlerdir.

Bu beş bölümde toplam 42 madde bulunmaktadır ve maddelere beşli likert şeklinde cevaplar verilmektedir. Öğrencileri okumaya iten nedenler bölümünde “*kendi başıma bir şeyler öğrenmek için okurum*” anket maddesine “*her zaman*”, “*sık sık*”, “*ara sıra*”, “*nadiren*”, “*hiçbir zaman*” türünden cevaplar verilebilecektir.

Anket, uygulama geçerliği sağlanması için örneklem dışı otuz öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamada tespit edilen eksiklikler giderilmiştir. Anket maddeleri ve seçenekler yeniden düzenlenmiştir. Anket son düzenlemelerle, 627 öğrenciye uygulanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Kırşehir ili evreninde gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip liselerin öğrencileri ve ilköğretim son sınıf öğrencileri seçilmiştir. Çalışmaya Kırşehir Anadolu Teknik Lisesinden 77 (% 12,3), Yusuf Sıddık

Demir Anadolu Lisesinden 99 (% 15,8), Anadolu İmam Hatip Lisesinden 68 (% 10,8), Prof. Dr. İlhan Kılıçözülü Fen Lisesinden 91 (% 14,5), Cacabey İlköğretim Okulundan 61 (% 9,7), Prof. Dr. Erol Güngör İlköğretim Okulundan 84 (% 13,4), Atatürk İlköğretim Okulundan 45 (% 7,2), M. Akif Ersoy Lisesinden 102 (% 16,3), toplamda 627 öğrenci örneklem olarak alınmıştır. Öğrencilere anketin amacı ve içeriği konusunda kısa bir bilgi verildikten sonra anket, bir ders saatinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Veri toplama aracı ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 11.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Ergenlik dönemi içerisinde bulunan öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile ilgili frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur.

BULGULAR ve YORUM

Çalışmanın bu kısmında araştırmaya dair bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilere ait betimsel veriler

		N	%			N	%
Kendinize ait odanız var mı?				Cinsiyet			
Evet	435	69,4	Kız	239	38,1		
Hayır	192	30,6	Erkek	388	61,9		
Anne Eğitim Durumu				Sınıflara Göre Dağılımı			
İlkokul	323	51,5	8. sınıf	189	30,1		
Ortaokul	121	19,3	9. sınıf	106	16,9		
Lise	116	18,5	10. sınıf	125	19,9		
Ön lisans	8	1,3	11. sınıf	107	17,1		
Lisans	52	8,3	12. sınıf	100	15,9		
Lisansüstü	7	1,1					
Baba Eğitim Durumu				Ailenin aylık geliri			
İlkokul	166	26,5	0-500	91	14,5		
Ortaokul	117	18,7	501-600	108	17,2		
Lise	190	30,3	601-1000	146	23,3		
Ön lisans	23	3,7	1001-1500	163	26,0		
Lisans	116	18,5	1501-2500	77	12,3		
Lisansüstü	15	2,4	2500+	42	6,7		
Kitaplığınız var mı?				Kitaplıklarındaki kitap sayıları			
Evet	564	90,0	0	63	10,0		
Hayır	63	10,0	10'dan az	172	27,4		
			11-25	196	31,3		
			26-50	71	11,3		
Geçtiğimiz yıl okunan kitap sayısı?				51-100	71	11,3	
0	3	,5	100'den fazla	49	7,8		
1-5	206	32,9					

6-11	186	29,7		
12-20	137	21,9		
21 +	95	15,2		
Günlük tv izleme süresi			Kitap okumayı sever misiniz?	
Yarım saatten az	82	13,1	Evet	337 53,7
0,5- 1,5 saat	191	30,5	Hayır	41 6,5
1,5- 2,5 saat	165	26,3	Biraz	249 39,7
2,5- 3,5 saat	76	12,1		
3,5 saatten fazla	44	7,0		
0	69	11,0		
Günlük okuma süresi			Günlük bilgisayar kullanımı	
Yarım saatten az	154	24,6	Yarım saatten az	122 19,5
0,5- 1,5 saat	322	51,4	0,5- 1,5 saat	152 24,2
1,5- 2,5 saat	67	10,7	1,5- 2,5 saat	54 8,6
2,5- 3,5 saat	15	2,4	2,5- 3,5 saat	21 3,3
3,5 saatten fazla	6	1,0	3,5 saatten fazla	24 3,8
0	63	10,0	0	254 40,5
Okuma zamanı			Okuma materyallerinin temini	
Geceleri okurum	261	41,6	Halk kütüphanesi	65 10,4
Okuldan sonra okurum	114	18,2	Okul kütüphanesi	73 11,6
Yaz tatilinde veya tatillerde okurum	107	17,1	Sınıf kitaplığı	39 6,2
Hafta sonları okurum	81	12,9	Kitapçı	174 27,8
Hastayken okurum	15	2,4	Arkadaşlar	119 19,0
Sabahları okurum	17	2,7	Anne baba	59 9,4
			Halk ktp+okul ktp	13 2,1
			Okul ktp+sınıf ktp	8 1,3
			Kitapçıdan+arkadaşımdan	14 2,2

Araştırmaya toplam 627 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin yaşça en küçüğü 12 iken, en büyüğü 19' dur. Örneklemin büyük bölümü (% 61,9) erkeklerden oluşmaktadır, % 69,4'ünün kendilerine ait odaları vardır, % 30,1'i sekizinci sınıftadır. Diğer sınıf düzeyindeki öğrencilerin sayıları birbirine yakın orandadır. Öğrencilerin yarıdan fazlasının annesi ilköğretim mezunudur. Baba eğitim durumuna bakıldığında örneklemindeki çoğunluğun lise düzeyinde yığıldığı görülmektedir. Babaların eğitim durumunun annelere nazaran daha yüksek olduğu söylenebilir. Tabloya bakıldığında öğrencilerin % 90'ının kendilerine ait kitaplarının olduğu görülmektedir. Sahip olunan kitap sayısına bakıldığında yığılmanın 11-25 adet aralığında (% 30) gerçekleştiği görülür.

Bir önceki yıl okunan kitap sayısına bakıldığında örneklemin neredeyse % 60'ının bir yıl içerisinde 1-5 ve 6-11 adet kitap okuduğu görülür. Yılmaz (1995, s.328)'a göre yılda 1-5 adet kitap okuma, az okuyan okuru; yılda 6-11 adet kitap okuma, alt ve orta sıklıkta okuyan okuru göstermektedir. Öğrencilere uygulanan anket maddelerinden birincisine (*hangi sıklıkta okursunuz?*) verilen cevapların frekans ve yüzdelerine bakıldığında bu iki durumun birbiriyle örtüştüğü ortaya çıkmaktadır. Nadiren okurum (f= 93, % 14,8), ara sıra okurum (f= 287, % 45,8). Toplamda örneklemin %62,6'lık kısmının nadiren ve ara sıra okuduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin okuma sıklıklarının düşük olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yarıdan fazlası kitap okumayı sevdiğini söylemektedir. Okumayı sevmeyenlerin oranı oldukça düşük olmasına rağmen okuma sıklığının yüksek çıkmaması dikkat çeken bir durum olarak gözükmektedir. Üstelik öğrencilerin yarıdan fazlası günlük yarım saat ile bir buçuk saat arası okuduğunu söylemektedir. Ayrıca öğrencilerin % 40'ının gün içerisinde hiç bilgisayar kullanmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin büyük bölümünün gece okumayı tercih ettiği, kütüphane kullanma alışkanlığının zayıf olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gece okumayı tercih etmeleri, gün içerisinde okula devam etmelerinden; bilgisayar kullanım süresinin azlığı, öğrencilerin kendilerine ait bilgisayarlarının bulunmamasından kaynaklanıyor olabilir. Öte yandan kütüphanelerdeki ilgi azlığı, aranan kaynakların bulunmuyor olması, okullarda kitaplıkların ve kütüphanelerin yetersiz olması kütüphane kullanım alışkanlığına engel olarak gösterilebilir.

Tablo 2. Çalışma grubundaki öğrencilerin “cinsiyetleri ile okuma sıklığı” arasındaki ilişkiyi gösteren bağımsız t-testi analizi sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S	t	p
Okuma sıklığı	Kız	239	3,684	,750	6,544	,000
	Erkek	388	3,147	1,123		

Tablo 2'ye bakıldığında cinsiyetin okuma sıklığında anlamlı farklılığa neden olduğu görülmektedir [$t_{(625)} = -6,544$; $p < ,01$]. Bu farklılığın kızların lehine gerçekleştiği, erkeklerin kızlara nazaran okuma sıklığının düşük gerçekleştiği görülmektedir. Erkek öğrencilerin boş zamanlarını arkadaşlarıyla dışarıda dolaşmak, internette gezinmek gibi başka etkinliklerle geçiriyor olmaları olardaki okuma sıklığını azaltan nedenler olarak gösterilebilir.

Tablo 3. Çalışma grubundaki öğrencilerin “kendi odalarının olup olmaması ile okuma sıklığı” arasındaki ilişkiyi gösteren bağımsız t-testi analizi sonuçları

	Odanız var mı?	n	$\bar{X}$	S	t	p
Okuma sıklığı	Evet	435	3,4038	1,121	1,882	,060
	Hayır	192	3,2361	,779		

Tablo 3'e bakıldığında öğrencilerin kendilerine ait bir odalarının bulunmasının okuma sıklıklarında olumlu bir etkisinin olduğu; ancak bu etkinin anlamlılığa neden olmadığı görülmektedir. [$t_{(625)} = 1,882$; $p > ,05$].

Tablo 4. 8, 9, 10, 11 ve 12. sınıflar ile okuma sıklığından elde edilen puanlar arasındaki tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S		
Sınıflar	8. sınıf	1	189	3,680	,734	
	9. sınıf	2	106	3,345	,861	
	10. sınıf	3	125	3,349	,825	
	11. sınıf	4	107	3,186	1,629	
	12. sınıf	5	100	2,920	,885	
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	42,013	4	10,503	10,485	,000	(1-4);
Gruplarıçi	623,091	622	1,002			(1-5)
Toplam	665,104	626				

Tablo 4, sınıflar ve okuma sıklığı arasındaki varyans analizini göstermektedir. Bu analiz sonuçlarına göre okuma sıklığında sınıflar arasında bir anlamlılığın olduğu görülmektedir. [$F_{(4-622)} = 10,485$ $p < .001$]. Anlamlılığın hangi boyutlarda gerçekleştiğinin ortaya konulması için Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre anlamlılığın sekizinci sınıfların okuma sıklık ortalaması ($X = 3,680$) ile on birinci sınıfların ortalamaları ($X = 3,186$) ve on ikinci sınıfların okuma sıklık ortalamaları ($X = 2,920$) arasında gerçekleştiği görülmektedir. Bu bulgu, sekizinci sınıfların on bir ve on ikinci sınıflara göre okuma sıklıklarının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, ortaöğretim geçiş sınavlarındaki yapılanma ile gerçekleşmiş olabilir. Çünkü SBS sorularına bakıldığında bilişsel düzeyin bilgi basamağında yer alan soru tipi yok denecek kadar azdır. Bu durum da okuma etkinliğine karşı olumlu tutum geliştirilmesine sebep olmaktadır.

Tablo 5. Anne eğitimi ile okuma sıklığından elde edilen puanlar arasındaki tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S		
Eğitim Durumu	İlkokul	1	323	3,296	,798	
	Ortaokul	2	121	3,148	,865	
	Lise	3	116	3,448	,962	
	Ön lisans	4	8	3,125	1,125	
	Lisans	5	52	3,705	,928	
	Lisans üstü	6	7	5,523	5,216	
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	46,993	5	9,399	9,443	,000	(1-6);(2-5);
Gruplarıçi	618,110	621	,995			(2-6);(3-6);
Toplam	665,104	626				(4-6); (5-6)

Tablo 5'e bakıldığında annelerin eğitim durumları ile çocukların okuma sıklıkları arasında bir anlamlılığın olduğu görülmektedir. [$F_{(5-621)} = 9,443$ $p < .001$]. Yapılan

Scheffe testi ile anlamlılığın tüm eğitim kurumlarından mezun annelerin çocukları ile lisansüstü eğitim alan annelerin çocuklarının okuma sıklıkları arasında gerçekleştiği görülmektedir ve lisansüstü eğitim yapan annelerin çocuklarının okuma sıklıklarının diğerlerine göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca lisans mezunu annelerin çocuklarının okuma sıklıklarının ortaokul mezunu annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. *Baba eğitimi ile okuma sıklığından elde edilen puanlar arasındaki tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları*

Değişken	Kategori	N	X	S		
Eğitim Durumu	İlkokul	1	166	3,301 ,746		
	Ortaokul	2	117	3,245 ,747		
	Lise	3	190	3,287 ,944		
	Ön lisans	4	23	3,246 ,996		
	Lisans	5	116	3,534 ,971		
	Lisans üstü	6	15	4,333 3,668		
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	21,117	5	4,223	4,073	,001	(1-6); (2-6);
Gruplarıçi	643,987	621	1,037			(3-6)
Toplam	665,104	626				

Tablo 6'ya göre babaların eğitim durumları ile çocukların okuma sıklıkları arasında bir anlamlılığın olduğu görülmektedir. [$F_{(5-621)} = 4,073$ $p < .005$]. Anlamlılığın lisansüstü eğitim gören babaların çocuklarının okuma sıklıkları lehine ve ilkökul, ortaokul, lise mezunu babaların çocuklarının okuma sıklıkları aleyhine gerçekleştiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle lisansüstü eğitim gören babaların çocuklarının ilkökul, ortaokul ve lise mezunu babaların çocuklarına göre daha sık okudukları söylenebilir.

Tablo 7. *Ailenin geliri ile okuma sıklığından elde edilen puanlar arasındaki tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları*

Değişken	Kategori	n	X	S		
Gelir	0-500	1	91	3,359 ,734		
	501-600	2	108	3,287 ,734		
	601-1000	3	146	3,317 ,910		
	1001-1500	4	163	3,321 ,904		
	1501-2500	5	77	3,363 ,985		
	2500+	6	42	3,730 2,345		
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	6,808	5	1,362	1,284	,269	
Gruplarıçi	658,296	621	1,060			
Toplam	665,104	626				

Çalışma problemlerinden biri de ailelerin gelir durumlarının çocukların okuma sıklıklarına etkisinin olup olmadığıdır. Bu araştırma sonucuna göre ailelerin gelir

durumlarının çocukların okuma sıklıklarına etki etmediği söylenebilir [$F_{(5-621)}=1,284$ $p>.005$].

Tablo 8. Öğrencilerin neden okumayı tercih ediyorsunuz sorularına verdikleri cevapların yüzde, frekansları

Okuma nedenleri	f	%
Neden bildirmeyenler	28	4,5
Eğlenmek için okurum.	44	7,0
Rahatlamak için okurum	67	10,7
Öğrenmek için okurum	245	39,1
Boş zamanımı değerlendirmek için okurum	138	22,0
Eğlenmek ve rahatlamak için okurum.	19	3,0
Rahatlamak ve öğrenmek için okurum.	21	3,3
Eğlenmek ve boş zamanımı değerlendirmek için okurum.	26	4,1
Eğlenmek, rahatlamak, boş zamanımı geçirmek ve öğrenmek için okurum.	6	1,0

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin yarıya yakınının bir şeyler öğrenmek, bilgi edinmek amacıyla okudukları, bir kısmının ise boş zamanlarını değerlendirmek için okudukları görülmektedir. Bulgulara göre, öğrencilerin büyük bölümünün okumayı bir yaşam tarzı haline getiremedikleri söylenebilir. Seçenekler dışında yanıt verenler ise (% 1,9), niçin okuduklarını şu şekilde ifade etmişlerdir: “Kendimi tanımak istiyorum.”, “Bakış açımı kültürümü çok geliştiriyor”, “Israr ediliyor.”, “Okuduğumu anlamamı, daha hızlı düşünüp yorumlamamı sağlıyor.”, “Farklı farklı kişilerin dünyasını düşünce yapısını öğreniyorum.”, “Bu çok zevkli, her türlü fikrin ruhumda yer kazanmasını istiyorum.”

Tablo 9. Televizyon izleme, bilgisayar kullanımı ve okuma süresi arasındaki korelasyon tablosu

		Tv izleme	Okuma süresi	Bilgisayar kullanımı
Tv izleme	r	...	,050	,089*
	p		,211	,027
	n	627	627	627
Okuma süresi	r	,050	...	,054
	p	,211		,179
	n	627	627	627
Bilgisayar kullanımı	r	,089*	,054	...
	p	,027	,179	
	n	627	627	627

Not. * $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 9, öğrencilerin televizyon izleme, bilgisayar ve internet kullanma ile okuma etkinliğine gün içerisinde ayırdıkları süreleri göstermektedir. Tabloya göre bilgisayar kullanımı ya da televizyon izleme için ayrılan sürenin okuma için ayrılan süreyi anlamlı farklılık oluşturacak derecede etkilemediği söylenebilir.

Öte yandan bilgisayar kullanımı ile televizyon izleme arasında doğru orantılı bir korelasyon bulunduğu görülmektedir $r=,089$. Yani televizyon izleme süresi fazla olan birinin bilgisayar kullanma süresinin de aynı oranda arttığı söylenebilir.

Tablo 10. Öğrencilerin kitap satın alma ve okuma sıklıklarının yüzde frekans değerleri

Okuma ve kitap alma durumları	Cevap Seçenekleri					SS	$\bar{X}$
	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman		
	%	%	%	%	%		
Hangi sıklıkta okursunuz?	12,1	23,8	45,8	14,8	3,2	,975	3,277
Geçen yaz ne sıklıkta okudunuz?	9,3	18,5	37,2	25,4	9,6	2,036	2,993
Okumak hangi sıklıkta zevk verir?	39,7	18,8	25,2	12,9	3,3	1,193	3,786
Hangi sıklıkta kitap satın alırsınız?	2,6	10,4	42,1	34,4	10,5	,901	2,599

Tablo 10'a bakıldığında öğrencilerin yarıya yakın oranda (% 45,8) ara sıra okuduğu, yaz tatilini ara sıra düzeyinde okuyarak geçirdiği, ara sıra sıklık düzeyinde kitap satın aldığı; öğrencilerin yarıdan fazlasının okumaktan her zaman ve sıklıkla zevk aldığı görülmektedir.

Tablo 11. Öğrencilerin boş zaman etkinliklerinin yüzde frekans değerleri

Etkinlikler	Cevap Seçenekleri					SS	$\bar{X}$
	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman		
	%	%	%	%	%		
İnternette gezinirim.	11,3	14,4	22,5	22,0	29,8	1,346	2,553
Arkadaşlarla dışarı çıkarım.	10,8	21,2	33,5	24,4	10,0	1,137	2,984
Müzik dinlerim.	25,2	26,6	24,4	17,7	6,1	1,213	3,472
Resim yaparım.	4,3	6,4	14,0	23,6	51,7	1,134	1,880
Bilgisayar ve video oyunları oynarım.	12,1	13,2	19,9	23,4	31,1	1,367	2,517
Spor yaparım.	19,0	19,3	27,3	18,5	15,9	1,331	3,068
Kitap, dergi, gazete... okurum.	18,2	26,8	32,9	17,4	4,8	1,109	3,362
Sınavlara hazırlanırım.	34,4	32,4	23,6	7,5	2,1	1,028	3,896

Arkadaşlarımla Messenger, e-posta aracılığıyla haberleşirim.	13,6	15,8	21,2	21,5	27,9	1,384	2,655
Yazı yazarım.	11,2	10,7	26,2	27,1	24,9	1,276	2,561

Tablo 11, ergenlik dönemi öğrencilerinin boş zaman alışkanlıkları içerisinde okuma etkinliğine ayırdıkları zamanı, diğer boş zaman etkinlikleri ile kıyaslayarak ortaya koymaktadır. Tabloya göre öğrenciler, boş zamanlarında sınavlara hazırlanmakta, müzik dinlemekte, kitap okumakta, spor yapmakta ve arkadaşlarıyla gezinmektedirler. Bilgisayar oyunları, Messenger ve internet kullanımı, yazı yazma gibi alışkanlıkların düşük seviyede gerçekleştirildiği görülmektedir. Tüm bu alışkanlıklar içerisinde en az gerçekleştirileni ise resim yapmak olarak görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerin yarısı her zaman ve sıklıkla düzeyinde kitap, dergi, gazete... okum seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin okumayı tercih ettiklerinde okuma nedenlerini gösteren yüzde frekans tablosu

Okumayı tercih nedenleri	Cevap Seçenekleri					SS	$\bar{X}$
	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman		
	%	%	%	%	%		
Annem babam istediği için okurum.	3,3	3,7	11,3	20,6	61,1	1,033	1,676
Eğlenmek için okurum.	7,8	11,3	21,4	25,0	34,3	1,270	2,328
, Yapacak bir şey olmadığından sıkıldığım için okurum.	1,3	2,4	10,8	19,6	65,7	,875	1,534
Okuldan ödev olarak verildiği için okurum.	15,0	13,4	26,2	23,1	22,0	1,392	2,771
Kendi başıma bir şeyler öğrenmek için okurum.	33,0	20,4	22,0	13,1	10,8	1,373	3,503
Çok fazla okumam.	6,9	9,6	26,5	25,0	32,1	1,212	2,341

Tablo 12'ye göre anne babanın ve arkadaşların okuma alışkanlığında çok etkili olmadığı görülmektedir. Öte yandan bir şeyler öğrenme isteğinin ve ödev verilmesinin okumaya diğer unsurlardan daha etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 13. Öğrencilerin okumama nedenlerinin yüzde frekans değerleri

Herhangi bir şey okumuyorlarsa, neden okumamaktalar?	Cevap Seçenekleri						SS	$\bar{X}$
	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Kitap okuyorum "0"		
	%	%	%	%	%	%		
Çok meşgul olduğum için okuyamıyorum.	5,1	6,9	12,6	15,2	12,0	47,8	1,571	1,336
Sıkıcı olduğundan/eglendirici olmadığından okuyamıyorum.	6,1	5,3	12,1	13,1	14,2	49,3	1,573	1,280
Erkek ya da kız arkadaşlarımla birlikte olmaktan hoşlandığımdan okuyamıyorum	4,9	6,1	7,8	8,5	23,4	49,3	1,487	1,127
Çok fazla ödevim olduğu için okuyamıyorum.	7,5	8,6	11,3	12,0	11,8	48,8	1,693	1,416
Okurken yorulduğum ve başım ağrıdığı için okumuyorum.	6,1	6,5	10,8	13,1	14,4	49,1	1,590	1,295
Konsantre olamadığım için okumuyorum.	4,5	6,9	11,3	12,8	15,5	49,1	1,531	1,247
İnternette gezinmekten daha fazla hoşlandığım için okumuyorum.	6,2	4,3	7,8	10,4	22,2	49,1	1,507	1,146
Televizyon izlemekten hoşlandığım için okumuyorum.	5,7	6,1	11,8	13,1	14,0	49,3	1,575	1,285
Müzik dinlemeyi sevdiğim için okumuyorum.	6,5	6,5	10,5	11,5	15,6	49,3	1,607	1,290
Spor yapmayı sevdiğim için okumuyorum.	4,9	5,6	9,9	12,8	17,5	49,3	1,507	1,197
Arkadaşlarımla gezmeyi sevdiğim için okumuyorum.	4,6	5,4	12,3	11,3	16,9	49,4	1,511	1,212
Okuduğum için arkadaşlarım benimle dalga geçtiklerinden okumuyorum.	2,9	2,9	7,0	6,4	32,1	48,8	1,243	,917

Tablo 13'e göre öğrencilerin yarısının "0"ı işaretleyerek okumama gibi bir nedenim yok, ben okuyorum dediği söylenebilir. Öte yandan okumayan

öğrencilerin okumalarına, ödevlerinin çok olmasının, internette gezinmelerinin ve okuma eyleminin sıkıcı, baş ağrıtıcı olarak görülmesinin neden olduğu söylenebilir.

Tablo 14. Öğrencilerin okudukları metin türlerini gösteren yüzde frekans tablosu

Okunulan türler	Cevap Seçenekleri					SS	$\bar{X}$
	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman		
	%	%	%	%	%		
Gazete okurum.	25,0	21,4	29,2	16,3	8,1	1,246	3,389
Bilim dergileri okurum.	11,3	15,9	27,3	29,7	15,8	1,221	2,773
Roman okurum.	27,6	20,3	27,1	13,7	11,3	1,321	3,390
Çizgi roman okurum.	9,1	7,7	17,9	22,6	42,7	1,304	2,177
Çocuk dergileri okurum	5,7	6,5	15,0	20,1	52,6	1,204	1,926
Ders kitapları okurum	28,1	23,6	23,4	13,9	11,0	1,322	3,438
Bulmaca dergileri okurum	24,7	20,6	20,3	17,2	17,2	1,423	3,183
Hikaye okurum	20,3	16,1	27,3	16,9	19,5	1,386	3,008
İnternette okurum	13,1	10,0	19,1	17,1	40,7	1,427	2,378

Tablo 14' te öğrencilerin büyük bölümünün ders kitaplarını, romanları, bulmaca dergilerini okudukları görülmektedir. Öte yandan hikayelerin, çizgi romanların, çocuk dergilerinin ve bilim dergilerinin okuma türü olarak çok tercih edilmediği görülmektedir. İnternette okumanın daha az tercih edildiği görülmektedir. Bu durumun internetin ya da bilgisayarın kullanma amacının genelde farklılaşmasından kaynaklandığı söylenebilir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmanın bulgularına göre kızların okuma sıklığının erkeklere göre anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir. Gönen, Öncü ve Işıtan (2004) tarafından yapılan çalışmada da kız çocukların erkek çocuklara göre az bir oranda daha fazla kitap okudukları tespit edilmiştir. Yine aynı yönde bir bulgu, Keleş (2006), tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok kitap okudukları tespit edilmiştir. Karakoç (2005)'a göre kızların % 72,7'si, erkeklerin % 42,7'si okumaktan hoşlanmaktadırlar. Bu duruma erkek öğrencilerin diğer boş zaman etkinliklerine daha fazla zaman ayırmaları, neden olarak gösterilebilir.

Bu çalışmanın bir sonucu da öğrencilerin kendilerine ait odalarının olmasının okuma sıklıklarının olumlu yönde etkilemiş olmasıdır. Öte yandan kendilerine ait

odası bulunanlar ile bulunmayanlar arasında okuma sıklığı bakımından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Öğrencilerin okuma sıklıklarında sınıf düzeyinde bir farklılığın olup olmadığına bakıldığında 8. sınıf öğrencilerinin 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre okuma sıklıklarının anlamlı farklılığa yol açacak derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Balcı (2009), tarafından yürütülen okuma alışkanlığı konulu çalışmada 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin tutum düzeylerinin genel olarak “yüksek” seviyede olduğu tespit edilmiştir. Acıyan (2008), Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Akademik Başarıları konulu çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun az okuduğunu (%63,5) tespit etmiştir.

Çalışmada, anne baba eğitiminde düzey artışının okuma alışkanlığını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Odabaş, Odabaş ve Polat (2008)'in çalışmasında öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında anne-baba eğitiminin önem arz ettiğini tespit etmişlerdir. Yine aynı yönde bir tespit de Smaragdi & Jönsson (2006) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılara göre bazı gençler kitapların başına otururken bazıları kitaplardan uzak dururlar; bu duruma sebep olan şey, ev ortamı ve ebeveynlerin alışkanlıklarıdır.

Bu çalışmada öğrencilerin okuma sıklıklarının anne ve babaların gelir düzeylerinden etkilenmediği tespit edilmiştir. Çekerol ve Kurulgan (2008) da öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile okuma sıklıkları arasında bir ilişki tespit edememişlerdir. Öte yandan Sağlam (2008) vd., ekonomik durumun okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Yılmaz (1995), araştırmasında üst sosyoekonomik çevrede bulunanların okuma alışkanlıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Başar (1997)'a göre üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin kitap sayılarının fazla olmasına rağmen alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin okuma sıklıkları daha yüksek çıkmıştır.

Araştırmanın bulgularından biri de öğrencilerin genelde öğrenme amaçlı ve boş zamanlarını değerlendirmek için okuma eylemini gerçekleştirmiş olmalarıdır. Balcı (2009), öğrencilerin sınav amaçlı, öğrenme amaçlı okumalardan eğlenme, boş zamanları değerlendirme amaçlı okumalara zaman ayıramadıklarını tespit etmiştir. Karakoç (2005), öğrencilerin en çok bilgilerini artırmak için okuduklarını tespit etmiştir.

Çalışma çerçevesinde okuma için ayrılan zamanı, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma için ayrılan zamanın etkilemediği tespit edilmiştir. Öte yandan televizyon izlemeyle bilgisayar kullanma süresi arasında olumlu yönde bir korelasyon bulunmuştur. Mokhtari, Reichard ve Gardner (2009), öğrencilerin günlerinin 2,47 saatini internete; 2,17 saatini akademik okumaya; 1,93 saatini televizyon izlemeye; 1,14 saatini eğlenme/dinlenme amaçlı okumaya ayırdıklarını tespit etmişlerdir. Zamanın bu dört şekilde kullanımı arasında

internet kullanımının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür. İnternet kullanımı ile zamanı diğer şekillerde geçirme arasında bir korelasyon bulunamamışken, televizyon izleme ve dinlenme amaçlı okuma arasında anlamlı bir korelasyon bulunmuştur; ayrıca akademik amaçlı okuma ile zamanı diğer etkinliklerle geçirme arasında da pozitif ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007) tarafından yapılan çalışmada televizyon izleme ile okuma alışkanlığı arasında bir ilişki bulunmazken gün içerisinde televizyon izlemeye okumaktan fazla süre ayrıldığı görülmüştür.

Bu araştırma ile kitap seçiminde ekran grubunun ve anne-babaların çok etkili olmadığı tespit edilirken, ödevlendirmelerin ve bir şeyler öğrenme isteğinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Arıcı (2005)'ya göre öğrenciler, kitap seçiminde kitabın konusuna dikkat etmektedirler. Karakoç (2005)'a göre kitap seçiminde başlık, reklam ve kitap hakkındaki tavsiyeler etkili olmaktadır. Hopper (2005), kitap seçiminde ekran grubunun çok etkili olduğunu bulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre ergenlik dönemindeki öğrenciler, ders kitaplarını, romanları ve bulmaca dergilerini okumayı tercih etmektedirler. Korkmaz (2007), araştırmasında sınav kitaplarının daha fazla tercih edildiğini tespit etmiştir. Hızlan (2004), ailelerin okuma konusundaki tutumundan şikayetçidir ve konuşmasında şunları söyler: "Okuma fikrinin oluşmamasının iki sebebinden en önemlisi ailenin okuma kavramıyla sadece ders kitaplarına odaklanması. Çocuk bir roman okusa başka bir kitap okusa onu bırak da dersine bak diyor. Ders dışındaki kitapları hayatına koymuyor" (s. 54). Hughes Hassel& Rodge (2007)'ye göre de okuma materyallerine dergiler, çizgi romanlar ve internet de dahildir. Öğretmenler ve aileler bu tip materyalleri normal kabul etmelidir. Yetişkinler yanlış bir şekilde okumanın sadece kitap okuma olduğuna dair mesajlar verirler. Araştırmacılara göre öğrencilerin okumalarını istiyorsak, yapmamız gereken ilk şey belki de okumanın tanımını genişletmektir. Hopper (2005)'a göre öğrenciler daha fazla kurgusal içerikli hikaye, roman gibi türleri okumayı tercih etmektedirler. Allen, Ingulsrud (2003) Japon popüler kültürü üzerinde yaptığı bir çalışmada Manga denilen çizgi romanların okuma alışkanlığında etkili olduğunu, hatta bu türün eğitimsel içerikli olarak kullanımının söz konusu olduğunu ifade etmektedirler.

ÖNERİLER

Okuma alışkanlığının gelişiminin sadece kızlarda değil erkeklerde de sağlanması için kitap, dergi, vs. basımında onlara hitap eden konulara yer verilmelidir. Böylelikle erkek öğrencilerin de okuma sıklıkları artırılabilir.

8. sınıf öğrencilerinin okuma sıklıklarının daha yüksek olması yenilenen sınav sisteminin bir getirisi olabilir; çünkü başta Türkçe dersi dahil olmak üzere sınav sorularının büyük bölümünün okuma ve okuduğunu anlama becerisi ile ilgili olduğu görülmektedir. Sınavlarda bilgi düzeyinde soruların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu durum dikkate alınırsa üniversiteye giriş sınavı gözden

geçirilmeli ve soru şekilleri değiştirilmelidir. Böylece 11. ve 12. sınıf düzeyindeki öğrencilerin okuma sıklıkları artırılabilir.

Anne ve babaların eğitim düzeylerine doğrudan müdahale etmek belki mümkün değildir; ancak velilere okuma ile ilgili seminerler verilerek onların okuma konusundaki bilinç düzeyinin de artırılması mümkün olabilir.

Öğrencilere, okuma ve araştırma yoluyla hazırlayabilecekleri ödevlerin verilmesi onlardaki okuma alışkanlığını artırıcı bir etken olabilir. Bu ödevlerin, ergenlik dönemine uygun, güncel olaylarla ilgili ödevler olmasına dikkat edilmelidir.

Öğrencilerin okuma materyali olarak ders kitaplarını, romanları ve bulmaca dergilerini tercih etmiş olmaları bu tür materyallerin yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koyar. Ders kitaplarına seçilecek edebi değere sahip metinler aracılığıyla, öğrencilerde okuma isteği uyandırılabilir. Bu kitaplarda gençlik edebiyatından örneklerin görsel destekle sunulması da öğrencilere bu metinleri eğlendirici gösterebilir.

Öğrencilerin kitap ediniminde kütüphane kullanım alışkanlığını artırmak için, kütüphaneleri, bilgi iletişim teknolojisiyle donatıp öğrenciler için daha ferah ortamlar haline getirmek gerekmektedir. Kütüphanelerdeki bilgi kaynaklarına ve okuma materyallerine erişimin daha kolay ve daha hızlı hale getirilmesi de kütüphanelerin kullanımını arttırabilecektir.

Ergenlik dönemi öğrencileri, kendi kararlarını alma döneminde oldukları ve bu yönde istekli oldukları için onlara okuma materyallerini seçme özgürlüğü aile ve öğretmenler rehberliğinde tanınmalıdır. Bu dönem özellikleri dikkate alınarak öğrencilerin okuma tercih ve beklentileri eğitim-öğretim sürecine yansıtılmalıdır.

Günümüz dünyası, *hipermetin* denilen bilgi iletişim tekniklerinin aynı anda kullanıldığı metinler aracılığıyla eğitim- öğretim ve okuma etkinliklerini sürdürürken okuma kavramı sadece basılı materyallerle sınırlandırılmamalıdır. Tüm bilgi iletişim tekniklerinin etkileşimiyle çoklu zeka kuramının gözetildiği okuma materyalleri okuyucunun hizmetine sunulmalıdır.

Sonuç itibariyle bu tür çalışmalar sürekli güncellenmeli ve ilgili otoritelere dikkate alınmalıdır. Böylelikle okul-aile-öğrenci- öğretmen birlikteliği sağlanarak okuma eyleminde istenilen kalitenin yakalanması mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

Acıyan, A. A. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı.

- Aksaçlıoğlu, A. G.; Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*. 21, 1. s.3-28.
- Akyol, H. (2008). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Allen, K., & Ingulsrud John E. (2003). Manga literacy: Popular culture and the reading habits of Japanese college students. *Reading Association*. 46:8. pp. 674-683.
- Arıcı, A. F. (2005). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuma durumları (beceri- ilgi- alışkanlık- eğilim)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın Yılmaz, Z. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı. *İlköğretim Online*. 5 (1). s.1-6.
- Balcı, A. (2009). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık ve ilgileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başar, F. (1997). Orta birinci sınıfa devam eden çocukların kitap okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim*. s.35-38.
- Demirel, Ö. (1999). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Gönen, M.; Öncü, Ç. E.; Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim*. S.164.
- Gönen, M. (2004). Öğretim boyunca okuma alışkanlığı. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Güneş, F. (2009). *Hızlı okuma ve anlamı yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Hızlan, D. (2004). Okuma ve okutma kültürü. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Hopper, R. (2005). What are teenagers reading? Adolescent fiction reading habits and reading choices. *Literacy*. November. s.113-120.
- Hughes-Hassell, S. & Rodge, P. (2007). The leisure reading habits of urban adolescents. *International Reading Association*. pp. 22-33.
- Karakoç, M. (2005). *Lise birinci sınıf öğrencilerin okuma ilgi ve alışkanlıkları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Keleş, Ö. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde kitap okuma alışkanlığının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kenter, Y. (2004). *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Korkmaz, İ. (2007). Üniversite birinci sınıfta okuyan öğrencilerin lise döneminde kitap okuma durumlarının incelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*. 27, s.127-138.
- Kurulgan, M. Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanmaları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C.8. s. 237-258.
- Manguel, A. (2007). *Okumanın tarihi*. (Çev. Füsün Elioğlu). İstanbul: YKY.
- Mokhtari, K& Reichard, C. A. & Gardner, A. (2009). The impact of internet and television use on the reading habits and practices of college students. *Journal of Adolescents & Adult Literacy*. April. s.609-619.
- Odabaş, H. Odabaş, Z. Y. Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*. 9 (2). S.431-465.
- Sağlam, M. Suna, Ç. Çengelci, T. (2008). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığını etkileyen görüş ve önerileri. *Milli Eğitim*. S.178. s.8-23.

- Smaragdi, U. J. & Jönsson, A. (2006). Book reading in leisure time: long- term changes in young peoples' book reading habits. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 50:5. pp.519-550.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. Figen Çok vd.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Tazebay, A. (1995). *İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin okuma becerilerinin okuduğunu anlamaya etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wittrock, M. C. (1981). Reading comprehension. In F. J. Pirozzolo & M. C. Wittrock (Eds.), *Neuropsychological and cognitive processes of reading* (pp. 229-259). New York: Academic.
- Yılmaz, B. (1995). Okuma sosyolojisi: Ankara'da oturanların okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*. 9 (3). S.325-336.
- URL 1 <http://earged.meb.gov.tr/pisa/dil/tr/sunum.html> (İndirilme tarihi: 28 Ekim 2009)

SUMMARY

In this study it is aimed to determine how the adolescent students spend their free time; the proportion of time they devoted to reading, the effects of gender, economical conditions, educational background of the family members and other activities on reading habit; which the literary genre read much by the adolescent students. A study that analyze the adolescent deeply and multi-dimensional photograph should be presented to the attention of those concerned about these issue. In order to put forth a photograph with broad perspective , the problems should be analyzed sensitively. Leisure time activities of eighth, ninth, tenth, eleventh and twelfth grades students who are in the adolescent period and the position of reading habit in this process is a problem for the researcher. In this study single research model was used. This research consists of eighth, ninth, tenth, eleventh and twelfth grades students and there were totally 627 subjects. We paid attention for the schools students enrolled to be different in socio economic conditions and educational type. According to the results; gender has a meaningful effect on reading frequency; frequency is lower for the male students; frequency is higher in eighth grades when compared to tenth, eleventh and twelfth grades; if the family has a high level of education, the frequency is higher; students having a seperate room doesn't create big differences; economical conditions doesn't enhance reading habit as it is commonly believed; watching television and the Internet don't influence the reading habit significantly. At the same time, students allocate time for listening to music, doing sport and doing something with their friends.

Moreover students' family and peer group doesn't have a significant effect on reading habit. It can be said that students' perceiving reading as boring and annoying and having a lot of homework have impact on their reading habits. Furthermore students prefer course books, novels, crossword magazines as reading materials. What is more female students read more than the male ones. Just by looking this result it may be assumed that this result may stem from the Internet and the peer group. When the literature analyzed it is possible to reach similar findings. In SBS exam which is organized to place students to higher educational programmes, the number of questions that ask for students'

knowledge have been diminished to minimum level. Thus the number of questions that seek students' comprehension have been increased as a result the students realize the importance of reading. The more trained the parents are, the more the students read. When the literature analyse similar results can be obtained. Parents are good models for the students. If the parents read book at home or in other places as a result students grow positive attitudes toward reading. With regard to our results if teacher and parents read more students inclined to read more.

One of results is that students generally read in order to learn something or spend their leisure time. As the students frequently read for the exams or to find information, they can't find time to read just for fun. In reading process students are in the aim of improving their knowledge. this situation shows that students only read when they have homework and they can't transfer it as a habit or life style. However according to the results people build much of his or her knowledge by reading. Furthermore television and the Internet don't have a significant effect. On the other hand there is a positive correlation between watching television and using the Internet. To researchers, among watching tv, reading for pleasure, using internet and academic reading , using the Internet have a meaningful difference. Although there is no relationship between watching television and reading habit, people allocote much more time to watching television. when we take in to account the research results in adolescent period there is a tendency to read novels, course books and crossword magazines. Some other studies have brought to light that adolescent students prefer book which are prepared for the exams. Some parents have misleading attitudes towards reading. Some parents have only centered reading of course books so this is one of the reasons that blocks the development of reading habit.

When students read books other than the courseboks, parents say that " Leave that book and begin to read your coursebook" students cannot mingle with other source of reading materials. Reading materials should include magazines, comic books and the Internet.

These are normal materials and parents and teachers should accept this reality. Adults normally give the message that reading must include only books ,but this is not right. When we bear in mind the research results it is observed that if we want to build reading habit, first thing we should do is that we should create a broad description for what reading is. Students prefer novels and story books which include fiction. Futrhermore in Japanese culture it is introduced that comic books called Manga has a great impact on reading habit and it has been used as an educational material.